

JOGÁLLAM VAGY ILLEGALITÁS? FÜGGŐ JÁTSZMA A TARLÓS-ÜGYBEN

2001. július 10. napján a Pepsi Sziget néven világszer-
te ismertté vált kulturális-szórakoztató fesztivál szer-
vezői, a Sziget Kft. képviselői: Gerendai Károly, Mül-
ler Péter Sziámi; továbbá Tarlós István, Óbuda-Bé-
kásmegyer polgármestere, Komáromi Endre ezredes,
a Budapesti Rendőrfőkapitányság közbiztonsági igaz-
gatója, Simon Tamás ezredes, az Óbuda-Békásme-
gyer Rendőrkapitányság vezetője – a polgármester
nyomatékos felkérésére – az alábbi szövegű megállá-
podást kötötték.

„Az óbudai polgármester kezdeményezésére alul-
rottak a következőkben állapotok meg: Az évek óta
sikeres Pepsi Szigeten a fiatalkorúak védelmében, de
a másként gondolkodók biztonságának érdekében is,
semmi néven rendezett homoszexuális jellegű felvi-
lágosító, vagy egyéb címen folytatott műsorok nem
lesznek. Az elnevezés e tekintetben közömbös. A lé-
nyeg, hogy a Diáksziget az legyen, ami. Zenés, kul-
turális fesztivál.”

Hagyjuk most figyelmen kívül a nyelvi stílust, a
mondatszerkesztési kérdéseket, és koncentráljunk a
megállapodás üzenetére, annak tartalmi elemeire.

A részletezett megállapodásnak több meghatározó
tartalmi és formai eleme is van.

– A „homoszexuális felvilágosító jellegű” progra-
mok kerülnek megtiltásra, illetve kerültek kizárásra.
Ez azt jelenti, hogy az a természetes vagy jogi sze-
mély, aki, illetve amely ilyen jellegű programot kí-
ván(na) rendezni, a Sziget rendezvényein jelen nem
lehet, mégpedig arra való tekintet nélkül, hogy
egyébként „homoszexuális jellegű felvilágosításra”
engedélye vagy joga van-e.

- A megállapodás a teljes körű tiltásra irányul.
- Mindez a fiatalkorúak védelmében történik.
- Magánjoginak tűnő szerződés aláírásával realizálják.
- Két magas rangú rendőr – illetve az általuk képvil-
selt rendőri szervek – is szerződő félként szerepel.

AZ OKIRAT JOGI JELLEGE ÉS A HATÁSKÖR HIÁNYA

A polgármester a releváns hatáskörét firtató kérdé-
sekre érvelésében esetenként a szerződéses szabad-
ság jogáról beszél, máskor a hatósági jogkör gyakorlá-
sára hivatkozik.

Valóban, a megállapodás látszólag magánjogi (pol-
gári jogi) jellegű, többpólusú jogügylet, elviekben a
szerződéses szabadság keretébe illeszthető. Ha azon-
ban alaposabban megvizsgáljuk a dokumentumot,
úgy annak jogi megítélése már korántsem ennyire
egyértelmű, sőt, igen különös következtetésekre jut-
hatunk.

A szerződés-kiegészítés szerkezete nem olyan,
mint egy többpólusú valós polgári jogviszonyé: az azt
aláírók körén kívül eső más személyekről szól, absztr-
akt módon azokat tiltja el valamitől, az általános ha-
tály igényével, akár egy jogi norma.

A hivatkozott személy(ek) felé – bizonyos feltéte-
lek beállta esetére („homoszexuális jellegű felvilágo-
sító” műsorok szervezése) – szintén általános jellegű
tiltást fogalmaz meg. A következményekről (szankci-
óról) nem rendelkeznek ugyan az érintettek, de a
rendőrség képviselőinek aláírása elég nyomatékosan
kétségtelenné teszi, hogy a magatartás szabály meg-
szegésének rendészeti következményei lehetnek.

Amennyiben ezt az okfejtést fogadjuk el, úgy ki-
mondható lenne: a polgármester – felhasználva ehhez
funkcióját, megtámogatva magát két magas rangú
rendőrrel – általános érvényű jogi szabályozást akart
teremteni a Szigeten, *közigazgatási jogi normaalkotás-
ra készült*, melynek alanyai azon személyek lettek vol-
na, akik „homoszexuális jellegű felvilágosító” műso-
rokat kívántak szervezni. Ebben az esetben magánjog-
gi köntösbe bújtatott közjogi igényű rendelkezésről
lenne szó, mégpedig nem is egyedi jogalkalmazásról,
hanem bújtatott jogalkotásról.

Természetesen a polgármesternek nincs jogalko-
tói hatásköre, s habár az önkormányzat képviselőtes-
tülete rendelkezik ezzel,¹ de igen korlátozott körben
és mértékben: mind a személyi szabadságjogokat,
mind azok korlátozásait, mind pedig a társadalmi
szervezetek jogállását törvényben kell szabályozni.²
Ha tehát jogi normakezdeményezésnek tekintjük az
okiratot – melynek bizonyos elemeit az magán viseli
–, hatáskör hiánya okán ehhez joghatás nem fűződ-
het.

Amennyiben – saját érvelése szerint – *hatósági in-
tézkedésnek* tekintenénk a polgármester fellépését, úgy
hiányozna annak jogalapja. A polgármesternek ugyan-
is két esetben lehet ilyen jogköre: ha önkormányzati
rendelet telepít önkormányzati hatósági jogkört hoz-

zá (ezt nevezzük önkormányzati hatósági ügynek), vagy – az ügynevezett államigazgatási hatósági ügyekben – ha törvény vagy kormányrendelet³ telepít olyan hatósági jogkört a polgármesterhez, amely lehetővé tenné az általa veszélyesnek vélt, de egyébként törvényesen működő szervezetek (esetleg magánszemélyek) intézményes kirekesztését egy nyitott zenei-kulturális fesztiválról, vagy amely megalapozná azt a jogát, hogy egy embercsoportot veszélyesnek tekintsen és diszkrecionális jogkörében szankciókat alkalmazzon a csoport tagjaival szemben. A polgármester azonban semmilyen olyan jogszabályt nem jelölt meg, amelynek rendelkezései igazolnák, hogy lenne joga hatósági jogalkalmazói tevékenység gyakorlására. Másrészt, ha hatósági intézkedésről lenne szó (ami lehet hatósági jogalkalmazó tevékenység vagy hatósági ellenőrzés), a jogkört gyakorlónak az erre vonatkozó, az államigazgatási eljárásról szóló törvényben meghatározott szabályok szerint kellett volna eljárnia, normasértés észlelése esetén alakszerű határozatot kellett volna hoznia, amely ellen fellebbezésnek lehetett volna helye.⁴

Ha közigazgatási aktusnak tekintjük a polgármester „intézkedését”, úgy az – a közigazgatási jogtudomány megfogalmazása szerint a hatáskör hiánya miatt – ügynevezett nem létező aktusnak tekinthető, ami még időlegesen sem válhat ki jogi hatást. A nem létező aktusok végrehajtása megtagadható, állami kényszerselekmények a kikényszerítés érdekében nem alkalmazhatók.⁵

Marad végül a harmadik, peresített változat: az okiratot aláírók azt *magánjogi megállapodásnak* szánták. Ez utóbbi esetben kérdéses, miként rendelkezhetett a polgármester, továbbá a Budapesti Rendőrfőkapitányság és Óbuda-Békásmegyér Rendőrkapitánysága egy olyan területről, amelynek se nem tulajdonosa, se nem birtokosa a kérdéses kerületi önkormányzat. (Az Óbudai sziget a Fővárosi Önkormányzat tulajdonát képezi.)

A TARTALOM ALKOTMÁNYELLENESSÉGE

A fentiekben vázoltuk, hogy jogi normaként és közigazgatási jogi aktusként a kérdéses okirat nem állja meg a helyét, az nem létezik. Utaltunk arra is, hogy a magánjogi megállapodás megkötésére sem volt hatásköre a polgármesternek vagy a rendőrségnek. Vegyük most azonban szemügyre a szerződéses szabadság lehetőségét, azaz azt a fikciót, mi lenne a megállapodás jogi sorsa, ha a kerületi polgármester az Óbudai sziget tulajdonosa vagy jogszerű birtokosa lenne. Elvi síkon akként vehető fel a kérdés: a tulaj-

donos vagy birtokos – egy egyébként mindenki számára nyitott zenei-kulturális fesztiválról, teljesen különböző profilú civil szervezetek jelenléte mellett – kitilthatja-e a homoszexuális felvilágosító jellegű rendezvényeket a szervezővel kötött, polgári jogi megállapodás útján?

A szerződéses szabadság azt jelenti, hogy a felek eldönthetik, akarnak-e szerződést kötni. Amennyiben igen, szabadon meghatározhatják, hogy az milyen típusú megállapodás legyen, de úgy is dönthetnek, hogy különböző szerződéstípusokat vegyítenek, avagy a Ptk.-ban nem nevesített kontraktus-típust alakítanak ki. Végezetül nincsenek elzárva attól sem, hogy a szerződés tartalmát szabadon állapítsák meg.⁶

Ugyanakkor a szerződéses szabadság korlátait is megfogalmazza a Ptk.: semmis a szerződés – többek között –, ha jogszabályba ütközik.⁷ Ennek az a következménye, hogy a megkötésére visszamenő hatállyal érvénytelen, azaz nem fűződnek hozzá a felek által célzott joghatások.

Kérdés: a szerződés sérti-e az alkotmány mint jogi norma valamely rendelkezését, azaz érvénytelen-e?

A megállapodás elviekben lehetetlenné teszi a Színgeten azon személyek és szervezetek megjelenését, akik, illetve amelyek „homoszexuális jellegű felvilágosító” programokat szerveznének. Az indok: a gyermekek védelme.

Az alkotmány mint jogszabály – sok más körülménnyel együtt – tiltja az emberek „egyéb helyzet” szerinti megkülönböztetését is.⁸ Az Alkotmánybíróság egyik határozata szerint a szexuális orientáción alapuló különbségtétel az „egyéb helyzet” szerinti különbségtétel körébe tartozik.⁹ Ugyancsak védelemben részesíti az alkotmány a véleménynyilvánítás, a gondolat és a lelkiismeret szabadságát.¹⁰

A kérdéses megállapodás – a rendelkezésre álló adatok szerint – két jogi személyt, két törvényesen bejegyzett egyesületet érint: a Labrisz Leszbikus Egyesületet, továbbá a Háttér Baráti Társaság a Melegekért megnevezésű egyesületet, mely utóbbi kiemelten közhasznúnak minősül. A Háttér Társaság alapszabálya szerint a céljai közé tartozik – többek között – „a szakmai és politikai közvélemény figyelmének felhívása a melegek, lesbikusok, biszexuálisok és transzneműek különleges problémáinak megoldatlanságaira, a nevelés és oktatás, a kulturális tevékenység, könyvek, folyóiratok kiadása, fesztiválszervezés, az emberi jogok védelme”¹¹ – kétségtől információjuk nyújtásáról is szó van. Az egyesület ezen célok figyelembevételével került nyilvántartásba kiemelten közhasznú társadalmi szervezetként.¹²

Az Alkotmánybíróság korábban, a Szivárvány-ügy kapcsán hozott döntésében¹³ alkotmányossági teszt alá vonta a gyermek egyesülési jogát és az államnak

arra irányuló kötelezettségét, hogy védje az ifjúságot. Arra az álláspontra helyezkedett, hogy a gyermek egyesülési joga (mint alapjog) az állam által is korlátozható egy másik alapjoggal, az ifjúságnak a védelemhez való jogával, akár úgy is, hogy az állam – bíróságai révén – megtagadja egy olyan egyesület bejegyzését, amely lehetővé teszi a fiatalok számára a tagsági viszonyt. Érvelésének alapját képezte, hogy – habár a homoszexualitást nem kívánta erkölcsileg megítélni – a gyermek megfelelő életkor alatt nincs tisztában azon választásának lehetséges következményeivel, amely választására lehetőséget adhat egy olyan egyesületben való tagság, amelyben felnőtt, a meleg szubkultúrába már beilleszkedett személyek dolgoznak.

A meleg életforma lehetséges választásának kockázatát tehát olyan súlyos kockázatnak tekintette, amely választás lehetőségétől az államnak kell megvédenie a gyermeket, nem tartván ehhez elegendőnek a szülői kontrollt.

Az Alkotmánybíróság – bár egyfolytában arra hivatkozott, hogy a homoszexualitás megítélésében semleges kíván maradni – indirekt módon oltalmazta a melegeket negatíván megítélő közvélekedést, nem az előítélek lebontásához, hanem azok fenntartásához asszisztálva.¹⁴

De vonatkoztassuk most ezt az alkotmánybíróági döntést a jelen esetre. A meleg felvilágosító programok, pontosabban ezen programok szervezőinek kiltására van-e alkotmányos lehetőség?

A polgármester érveiben a fiatalok védelmére jelölte meg olyan célként, amelynek megvalósításához megfelelő eszköznek vélte a kérdéses szerződés megfogalmazását és aláíratását.

Az alkotmány szerint minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.¹⁵ Ugyancsak megilleti a gyermeket a véleménynyilvánítás, a lelkiismereti és gondolat szabadság joga.

A Szívárvány-teszt kapcsán megfogalmazott alkotmánybíróági logika azt az alapvető kérdést vetné fel, hogy a gyermeknek az állam általi védelemhez való joga ésszerű és szükséges indok-e ahhoz, hogy ezen alapjoggal a „homoszexuális jellegű felvilágosító programok” szervezőinek mint (jogi vagy természetes) személyeknek a hátrányos megkülönböztetés tilalmához, a szabad véleménynyilvánításhoz, a gondolati és lelkiismereti szabadsághoz való jogát korlátozzuk az állam által és az állam nevében.

Korlátozhatók-e a fenti módon a gyermekek állam általi védelmének igényével a meleg jogai, vagy az alkotmányba mint alaptörvénybe ütközők lennének-e a kontraktus rendelkezései?

A kérdés megválaszolásához meg kell fordítanunk a legfelsőbb bírói testületnek a logikáját, mégpedig a következmények szempontjából. Ha elfogadnánk az Alkotmánybíróság által felvetett, állítólagosan semleges érvrendszert, úgy arra a következtetésre juthatnánk, hogy a „gyermek” nem csupán az egyesületbe való belépéssel vállal egy életkorából adódó súlyos választási kockázatot, hanem azáltal is, hogy meleg és leszbikusok által rendszeresen és nyilvánosan szervezett programokon vesz részt, netán ilyen felvonuláson meleg és leszbikusok társaságában tartózkodik, nyitott kulturális programokra téved be. Ha az Alkotmánybíróság az általa súlyosnak vélt kockázattól állami segédlettel – az egyesület bírói bejegyzésének megtagadásával – kívánta a Szívárvány-ügy kapcsán megvédeni a fiatalokat – elvitatván a szülőktől a véleménynyilvánítás és a lelkiismeret szabadságának a jogát –, úgy jelen analóg helyzetben ismét kénytelen lenne az ifjúság védelmében hasonló eszközökhöz folyamodni.

Hogy ezt – hosszú távon – milyen módszerrel kívánná az állam megvalósítani, arra több lehetőség is adódik: jogszabályalkotás vagy polgári perben a szerződés érvényességének a megvédése megfelelő indokolással, esetleg ügyészi kereset a felvilágosító tevékenységet folytató meleg szervezetekkel szemben a cél alkotmányellenessége miatt.

Az Alkotmánybíróság már ismertetett határozata szerinti következetes érvelés oda vezetne, hogy a törvényesen működő egyesületek megnyilvánulásait súlyosan korlátozó intézkedések születnének: a meleg és leszbikus mozgalom a zárt klubok világába szorulna vissza, oda, ahol annak helye a századelőn volt, de megkérdőjelezhetővé válnának a homoszexuális szülői gyermekek feletti felügyeleti jogai is.

Amennyiben a megállapodással az azt aláírók tulajdonosi vagy birtokosi jogait kívánták volna a szerződéses szabadság elveire való hivatkozással gyakorolni, a szerződés az alkotmánynak a hátrányos megkülönböztetés tilalmát kimondó rendelkezéseibe való ütközése folytán – azaz a tartalom alkotmányellenessége miatt – is érvénytelen lenne.

AZ ÁLLAM REAKCIÓJA

A Tarlós-ügy kapcsán némi optimizmusra adhat okot az elsőfokú bíróság gyors és korrekt – bár még nem jogerős – eljárása és határozata. A Háttér Baráti Társaság a Melegekért Egyesület szerződés érvénytelenségének megállapítása és személyhez fűződő jogok megsértése miatt indított keresetet a megállapodást aláírók ellen, egyben kérte a bíróságot, hogy ideiglenes intézkedéssel függessze fel a szerződés

hatálybalépését. A bíróság szokatlanul rövid időn belül az ideiglenes intézkedés iránti kérelemnek – előzetesen végrehajtható – végzésével helyt adott.¹⁶ Indokolásában utalt arra, hogy a jognak kétségkívül szerepe lehet bizonyos erkölcsi normák épségének megőrzésében, de ez nem jelenthet olyan korlátozást, amely összeegyeztethetetlen az alkotmányos renddel, ugyancsak nem jelentheti, hogy hatósági úton lehetőség lenne rákényszeríteni a többség morális akaratát a kisebbségre. Jogi érvként hivatkozott a bíróság az alkotmány 70/A. §-ának megsértésére, azaz a hátrányos megkülönböztetés tilalmának megszegésére. A kerületi bíróság nem fogadta el az elsőrendű alperes, azaz a polgármester azon védekezését, hogy a Szívárvány-ügy kapcsán hozott alkotmánybírói határozat mérvadó lehet az ügyben: az alkotmánybírói döntés a rendes bíróság szűrőjén is fennakadt. Az ok: a józan ész. A döntéshozó valószínűleg észlelte, hogy az ifjúság védelmére hivatkozni a korábbi határozat indokolásában foglaltak szerint törvényesen működő társadalmi szervezetek működését tenné lehetetlenné, és ezzel együtt a jogbiztonságot is megrengethették.

Mindazonáltal a még nem jogerős határozat más érdekes, nem új keletű problémákat is felvet. Alapíthatja-e döntését kizárólag az alkotmány rendelkezéseire az általános hatáskörű bíróság? Mennyiben áll fenn a felperes egyesület perbeli legitimációja? Elegendő-e a töredezett anti-diszkriminációs szabályozás alapvető jogainak megvédésére?

Anélkül, hogy a határozat által felvetett kérdések további részletes kifejtésébe bocsátkoznánk, nyugodtan elmondható, hogy az mérföldkőnek tekinthető a civil szervezetek polgári jogi mozgalmában, mert felülemelkedve a negatív társadalmi hozzáálláson, valós és megfogható módon védelmezett meg egy társadalmi kisebbséget a jogtalan kirekesztéssel szemben.

Ugyanakkor elgondolkodtatók a közélet más megnyilvánulásai is.

A Habeas Corpus Munkacsoport hivatali visszaélés büntette miatt feljelentette a polgármestert, s az igazságügyi miniszter viszonylag késői reakciójában bejelentette, hogy a polgármester a szerződés aláírásakor nem lépte túl hatáskörét. (Érdemes megjegyezni, hogy hosszú hatásköri tili-toli eredményeként az ügyben a Budapesti Rendőrkapitányság fog nyomozni, ami azért különös, mert a megállapodás aláírói közt e testület közbiztonsági igazgatója is szerepel.)

Az adott helyzetben egy büntetőfeljelentés alapján megindítandó eljárás előtt a cselekmény lényegi elemeire, azok minősítésére tett kijelentéseket a miniszter. Azon túl, hogy erre hatásköre sincs, a kijelentés politikailag alkalmas a társadalmi előítéletek konzerválására: a jogilag nem képzett lakosság az igazság-

ügyi miniszter személyéhez magát az igazságszolgáltatási rendszert társítja, így minden nyilatkozatát különös figyelem kíséri.

A média hevenyészett jelentései és a nem reprezentatív felmérések azt valószínűsítik, hogy a magyar társadalom 70 százaléka még mindig ellenséges a melegekkel és a leszbikusokkal szemben. Az embereknek információkra lenne szükségük a valós tudáshoz, de azt, hogy az információk eljuthassanak az érdeklődőkhöz, valóban semleges állami szemléletnek kellene biztosítania.

A Tarlós-ügy – kimenetelétől függetlenül – teljes és pontos röntgenképét fogja adni a magyar alkotmányosságnak, de ezen túl a szakmai közvélemény (pszichiáterek és jogászok) és a társadalom érettségének, felfogásának is. Persze, ez már régen nem egyszerűen a meleg és leszbikus ügye, mindenkit érinteni fognak a következmények: vajon kifejlődhet-e nálunk egy valós, nyugati típusú jogállam, megvalósítható-e a jog uralma, vagy a nem népszerű, ám annál fontosabb polgári jogi mozgalmak visszasüllyednek az illegális világába?

JEGYZETEK

1. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (továbbiakban: Ötv.) 10. § (1) bekezdés a) pontja szerint az önkormányzat képviselő-testülete hatásköréből nem ruházható át – többek között – a rendeletalkotás joga.
2. Az Ötv. 7. § (1) bekezdése értelmében törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendelet kivételesen a polgármestert, a főpolgármestert, a megyei közgyűlés elnökét államigazgatási hatósági hatáskörrel ruházhatja fel. Lásd még: *Magyar Közigazgatási Jog*, szerk. FICZERE Lajos, Budapest, Osiris, 1998, 191–192.
3. A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 2. § a) és c) pontja értelmében az Országgyűlés törvényben állapítja meg a társadalmi rendre, valamint a társadalom meghatározó jelentőségű intézményeire, az állam szervezeteire, működésére és az állami szervek hatáskörére vonatkozó alapvető rendelkezéseket, továbbá az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit, ezek feltételeit és korlátait, valamint érvényre juttatásuk eljárási szabályait.
4. Az államigazgatási eljárásról szóló 1957. évi IV. törvény (Áe.) 3. § (1) bekezdése szerint a közigazgatási szerv eljárása során államigazgatási ügyben e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.
5. *Magyar Közigazgatási Jog*, szerk. FICZERE Lajos, Budapest, Osiris Kiadó, 1998, 331.
6. A Ptk. 200. § (1) bekezdése szerint „a szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vo-

- natkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.”
7. A Ptk. 200. § (2) bekezdés első fordulata szerint „semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek”.
 8. Az alkotmány 70/A. § (1) bekezdése szerint „a Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül”.
 9. A 20/1999 (VI. 25.) AB határozat indokolásában először jelenik meg annak felismerése, „hogy a szexuális orientáció szerinti megkülönböztetés »egyéb helyzet« szerinti megkülönböztetés lehet”. (Az érvelés az indokolás II. 1.2. pontja alatt található.)
 10. Az alkotmány 61. § (1) bekezdése szerint „a Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze”.
 11. Idézet a Háttér Baráti Társaság a Melegekért Egyesület 2001. július 1. napján hatályos alapszabálya 1. oldalának tartalmából; rendelkezésre bocsátotta Mocsonaki László, egyesületi elnök.
 12. A Háttér Baráti Társaság a Melegekért Egyesületet a Fővárosi Bíróság 9. Pk. 60.214/1995/9. számú, 2000. február 8. napján meghozott és 2000. március 3. napján jogerőre emelkedett végzésével az 1997. évi CLX. törvény 22. § (3) bekezdése alapján – 1998. január 1. napjával, visszamenőleges hatállyal – kiemelten közhasznú szervezetnek minősítette. Forrás: Fővárosi Bíróság: Társadalmi szervezetek, alapítványok nyilvántartása, nyilvántartási szám: 6352; a jogerős végzést Mocsonaki László egyesületi elnök bocsátotta rendelkezésre.
 13. A 21/1996 (V. 27.) AB határozat, amelyet az Alkotmánybíróság a Legfelsőbb Bíróság elnökének – a Szivárvány Társulás bejegyzésének elutasítása kapcsán előterjesztett felülvizsgálati kérelem elbírálása körül felmerült alkotmány-értelmezési kérdések folytán – az alkotmány rendelkezéseinek értelmezése tárgyában benyújtott indítványára hozott.
 14. Az érvrendszer forrása és egyben a kérdés teljes körű jogfilozófiai taglalása: Kis János: *A Szivárvány-teszt*, Beszélő, 1996. július, 26–37.
 15. Az alkotmány 67. § (1) bekezdése szerint „a Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjához, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges”.
 16. A Budapesti II. és III. kerületi Bíróság 17. P. III. 22.429/2001/7. számú, 2001. július 23. napján meghozott, ideiglenes intézkedés iránti kérelemnek helyt adó végzése. A végzés az elsőrendű alperes (a polgármester) fellebbezése folytán nem jogerős, de a fellebbezésre tekintet nélkül előzetesen végrehajtható. A keresetet a Háttér Baráti Társaság a Melegekért Egyesület 2001. július 12. napján nyújtotta be a bírósághoz, a döntést alig két héten belül meghozták.